

Декоративно-ужиткове

Гончарство

Презентація

Івановської Олександри

Ceramics@2015

Місце

Виникнення гончарства

- Гончарство одне з найстаріших ремесел людини. Зародилось гончарство ще в кам'яному віці. Можна твердити що ще до оволодіння людиною вогнем вона почала формувати з глини предмети потрібні для вжитку.
- Під палючим сонцем ці предмети набирали певну міцність і мали певну цінність. Такими предметами могли бути ємкості для пожитків та амулети. А вже з освоєнням людиною вогню на великій кількості стоянок вчені виявили сліди гончарного посуду та подоби людської фігурки.
- На території України сліди гончарства археологи датують 7-6 тисячоліття до н.е.
- Трипільська культура V-III тисячоліття до н.е., що охоплює лісостепову територію України від Дніпра до Карпат дуже багата на гончарні вироби ручної роботи без застосування гончарного круга. Гончарні вироби трипільців були витворами мистецтва. Кераміка тут орнаментована з проявом філософії спостереження навколишнього середовища, природних стихій (можливо містики). Трипільці розмальовували поверхні, але і робили рельєфний рисунок. При розписі вживали білий колір по сірому, чорний, червоний та коричневий.
- Поліський край... Земля правічних легенд й архаїчних традицій... Саме тут, серед лісів та боліт, суворох кліматичних умов у невпинному тисячолітньому поступі виплекано самобутню культуру, яка засвідчила ту неповторну мить, коли людина усвідомила себе homo faber(ом) і почала творити ойкумену...
- Виникнення, розвиток і побутування гончарства на Поліссі безпосередньо пов'язані з природно-кліматичними, геополітичними та історико-культурними особливостями цього регіону. Це – територія перебігу важливих етнокультурних процесів, внаслідок яких на цих теренах постали праукраїнські спільноти зі стриманою, але вишуканою у своїх стилістичних проявах культурою, глибинним світоглядним потенціалом. Усі ці фактори значною мірою сприяли виникненню та поширенню гончарного промислу, який і донині зберіг свої основні архаїчні елементи.

Історія промислу гончарства

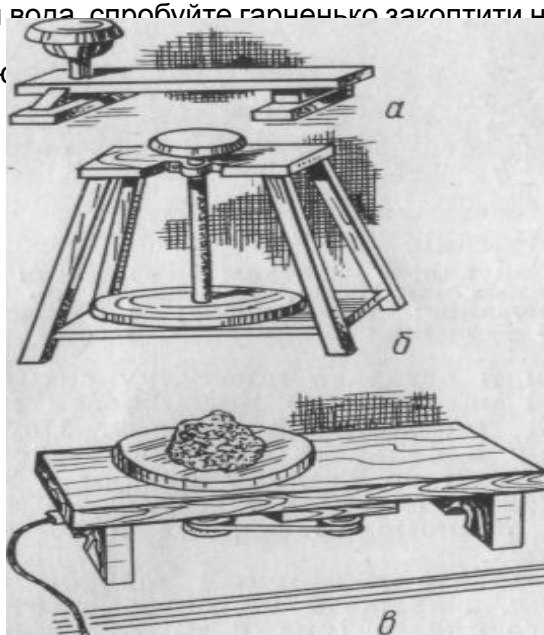
- Гончарство один з найдавніших видів народного ремесла. Йому передувало утворення посудів зі шкіри та лози. Близько 18 тисяч років назад людство опанувало опалення посудин. Гончарство виникло в епоху неоліту і стало значним кроком у розвитку продуктивних сил. З часів енеоліту гончарні вироби починають оздоблювати орнаментом, який наносили глиняними кольоровими фарбами. Древня людина використовувала природні матеріали, піддаючи їх механічній обробці. Наприклад, використовувалися камені, кістки, раковини, дерево, шкіра тварин, з яких виготовляли необхідні в побуті предмети. Гончарство - це новий етап взаємин між людиною і природою. Пластична сировина використовується в гончарстві - глина. Гончарство існувало там, де були придатні для цього глини.
- Із VII століття по Різді Христовому починається слов'янська доба у розвитку української кераміки. У темно-сірій кераміці цієї доби спостерігаємо багато рис римської із тисненим орнаментом (паралельні і хвилясті лінії, насічки, зірки). Вже у княжу добу (X - XIII століття) керамічне виробництво стає мистецьки довершеним і перетворюється на справжній промисел. Саме з того часу починає вживатися гончарське коло (круг), вдосконалюється розчин, випалювання, а на межі X-XI століть відкрито спосіб обробітку каолінової глини, що стоїть дуже близько до порцеляни XVII-XVIII століть.
- У XVII - XVIII століттях на Гетьманщині і Поділлі керамічний промисел сягає чергових висот. Стиль українського бароко привносить елементи стриманої декоративності і насиченості кольорів, з'являються оригінальні орнаментальні мотиви. Посуд і кахлі відзначаються тривкістю, добрим випалюванням і міцною рівною поливою.

Форма і призначення посудини. 1. канфар - чаша для вина. 2. ойнохоя - глечик для води або вина. 3. кратер - посудина для змішування вина з водою. 4. гідро - посудина для води. 5. лекіф - посудина для масла, пахоців, ритуальний посуд. 6. скіфос - велика чаша для вина. Греки пили вино, розбавляючи його водою, пити нерозбавлене вино вважалося поганим тоном і називалося «пити по-скіфському». 7. Кіаф - черпак для розведеного вина. 8. килик - найпоширеніша чаша для вина 9. пелика - посудину для зберігання.

Технологія

- Добуту глину очищали від механічних домішок, потім місили, виготовляли з неї вироби, підсушували їх і випалювали. Спочатку вироби ліпили вручну і випалювали на відкритих вогнищах або у звичайних печах.
- **Крок перший. Заготівля матеріалу.** Якщо немає можливості купити глину, а є глинозем під ногами, то ... копайте! Зовсім близько знайдете глину. Ще один безпрограшний варіант - глиняний кар'єр, що став озером. Або берег річки, озера, водосховища. Струмок, відвал і т.п.
- Візьміть глину, покладіть в посудину без дірок, чисту всередині. Якщо глина висохла і затверділа - розбийте її і залийте водою. Через кілька годин перемішайте глину з водою до консистенції рідкої сметани, процідіть і дайте відстоятися. Глина рівним шаром ляже на дно, вода очиститься. Воду слід акуратно злити, глину підсушити і замісити як тісто. Необхідно, щоб вона не приставала до рук. Матеріал для роботи готовий.
- **Крок другий. Виготовлення виробу.** Візьміть шматок глини, величиною з кулак, скачайте кулю. Втисніть всередину великий палець, покрутіть куля, надітий на палець. Вишла заготовка. Поставте її перед собою, діркою вгору, вниз дном на шматочок фанери або картону. Далі - працюйте пальцями. Потоншуйте стінки, піднімаючи їх. Форму чашки, повертаючи разом з фанеркою, не відриваючи. Виникають тріщинки: замазуйте дірочки, латайте шматочками глини. Слідкуйте, щоб стінки були рівномірної товщини. Коли чашка готова, випрасуйте і прикрасьте на свій смак: подряпайте злегка, відтисніть шматочок мережива або деревний листок, приклейте завітушечку з глини. Потім приладьте ручку. Для цього слід скрутити ковбаску, надати їй потрібну форму і приклеїти на чашку глиною, розведеною до консистенції густої сметани - таким спеціальним глиняним клеєм. Разом з дощечкою, на якій стоїть виріб, ставимо в затишне місце і чекаємо, поки висохне.
- **Крок третій. Випал.** Провести випал, можна користуючись електрикою та у звичайній печі в селі. Для цього слід помістити свій виріб, де передбачається найвища температура, до того як був розведений вогонь. Потім обережно підпалити дрова. Звичайно слід зробити так, щоб головешки не пошкодили вашу чашку. Бажано тримати виріб у полі зору. Якщо воно розжариться до яскраво-оранжевого кольору, значить випал вдався. Не вихоплювати свою чашку з вогню до того, як вона повністю не охолоне. Холодну чашку беремо в руки і наливаємо воду. Не тече? Вам пощастило. Якщо крізь стінки виробу сочиться вода, спробуйте гарненько закоптити над полум'ям. Для цього можете навіть намазати якимось жиром. Після чого помийте і протріть свог

Гончарні кола: а - ручний; б - ножний; в - електричний

Вироби

- Основними різновидами виробів гончарів є різноманітні типи посуду (горщики, гладущики, глечики, миски, дзбанки, куманці, баклаги, барильця), декоративний посуд скульптурного характеру (баранці, леви, коники, півники), різні іграшки (півники, коники, баранчики, свищики та ін.) тощо.

Гончарне мистецтво

Винахід гончарного круга

- Винахід гончарного круга (IV тис. до н. є.), спочатку ручного й повільнообертowego, а у середньовіччі швидкісного, з ножним приводом, став переворотом у розвитку гончарного ремесла. Техніка точення на крузі давала змогу не лише збільшити випуск продукції, а й поліпшити її художній рівень. Посуд, виготовлений на крузі, досить легкий, тонкостінний, з гармонійно-симетричними обрисами форми, чіткими орнаментальними смугами, лініями тощо.
- У гончарстві народні майстри користувалися кількома техніками декорування: риткування, глянсування, ріжкування, фляндрування, штампик і ліплення.
- **Риткування** («уріз», продряпування, гравіювання) — це спосіб нанесення заглибленого жолобка дерев'яною паличкою або цвяхом на поверхню сирого черепка.
- **Глянсування, або лощення**, роблять гладким предметом (переважно камінчиком) по сухому черепку лінії, смуги тощо.
- При **ріжкуванні** ріжок наповнюється ангобом. У маленький отвір у його нижній частині вкладається гусяче перо або скляна трубочка, і цівка ангобу лягає на поверхню виробу. У сучасних техніках ріжок замінений на гумову грушу. Ріж кування майстри проводять прямі й хвилясті лінії, наносять цятки, розетки, листочки та інші орнаментальні елементи.
- **Фляндрування** — це з'єднання за допомогою гострого предмета трьох або чотирьох стрічок ангобів, подібно до мармурових розводів, — чітких і зигзагоподібних.
- У гончарстві сьогодні розрізняють чотири роди виробів: посуд різноманітного призначення; сакральні предмети (хрести, ікони, свічники тощо); іграшки; предмети для обладнання житла (кахлі, вази, підвазонники тощо).
- З утворенням Давньоруської держави у X ст. поступово зростає виробництво гончарного посуду, особливо у містах. На виробах з'являється спочатку непрозора, а згодом прозора полива. Давньоруські гончарі здебільшого виготовляли корчаги для зберігання зерна, миски, горщики, кухлі та глечики.
- У XIV ст. переважно виробляли дешевий і зручний сірий посуд для приготування страв. Його оздоблювали лощенням і дерев'яними штампиками-кілочками у вигляді кружалець з промінчиками, зірочками, зубчиками, ласточками тощо.
- У XVII—XVIII ст. українське гончарство набуло вищого рівня розвитку. Вироби розписували ангобами та емалями (керамічна склоподібна фарба), що дало змогу перейти до багатоколірності. Чільне місце посіли рослинні, квіткові орнаменти, фігурні зображення, передусім на мисках та кахлях. У цей час з-поміж численних полтавських осередків гончарства, таких як Глинськ, Зіньків, Миргород, Ромни, найвизначнішим була Опішня. Тут 1786 р. близько 200 ремісників виготовляли різноманітний святковий посуд для напоїв: дзбанки, баклаги, барильця, куманці та декоративний посуд скульптурного характеру: баранці, леви, коники, півні тощо, оздоблені квітковим орнаментом. У Глинську завдяки творчості родини Сулимів провідною технікою розпису стала фляндрівка іноді у поєднанні з квітковими мотивами.